

Téereb Danyeel — Ñent-fukki Juróom-Ñaar bi

Ubbi yoon wi: Solo njortug Gis-gisu Abakuk, Ñaari Tàbali yi, ak Kumpag “Bés bu nekk” ci Tekkiin Biibël bi

Jeff Pippenger

2024-01-12

Yokkute xam-xam bi ñu tegtal ci peeñug dextr Ulay mooy li ñu bind ci mujj ci ñaari xajaayi Abakuk.

“Jàngoro yi ñu daan jàpp ne mu jëm ci waxtu ñaareelu dikk bi, ñoo booleekoon ak njàngale yuñu jagleel seen nekkim gu daladi ak xel mu taxaw ci séentu, te di leen dëgéral ngir ñu muñ ci ngëm, xam ne li nekkoon léegi ci lëndëm ci seen xam-xam, dina leer bu yàggagul ci jamono ju yelloo.”

«Ci biir yonent yi mooy ba Habakuk 2:1–4: “Dinaa taxaw ci sama wottu, te damaa yéeg ci kaw kër ga ngir xool li Mu may wax, ak li may tontu bu ñu ma yeddée. Noonu Boroom bi tontu ma ne: Bindal peeñ mi, te leeral ko ci ay tabla ngir kiy jàng man a daw ak moom. Ndaxte peeñ mi moom ngir jamono ju tudd; waaye ci mujj ga dina wax, te du fen: doonte mu yàgg, muñal ko; ndaxte dina ñëw cik wóor, du yàgg. Xoolal, bakkanam buy réy ci boppam jubul ci moom; waaye ku jub ki dina dund ci ngëmam.”»

“Ba ci atum 1842, ndigal li ñu joxe ci waxu yëgle bii ngir ‘bind gis-gis bi, te leeral ko bu baax ci kaw tabali yi, ngir ku ko jàng mana daw ak moom,’ moo xëccal Charles Fitch mu waajal benn kart bu yëgle ngir melaxal gis-gisi Daniel ak Révélation bi. Njëlbéenu kart boobu dañu ko jàppe woon ne mooy matal ndigal li ñu jox Habakuk. Waaye kenn gisuloon ca jamono jooju ne yiwut bu mel ni mu am ci matug gis-gis bi—jamono ju yàgg, walla waxtu wu tàggat—teew na itam ci benn waxu yëgle boobu. Gannaaw njaaxle mi, Mbind mi feeñoon na loolu ne am solo lool: ‘Ndaxte gis-gis bi am na waxtu wu ñu ko dogal; waaye ci mujj mi dina wax, te du fen: bu yàgg sax, xaaral ko; ndax dina ñëw ca dëgg, du yàgg.... Aji jub ji dina dund ci ngëmam.’ The Great Controversy, 391, 392.”

Ñaari xàjji yu Habakuk ya, ci kàddug yeneen, ñoom ñaar aji seede lañu. Ci Mbind mi, war nañu boole ñaari seede ngir dëgg feeñ te daldi taxaw.

Waaye bu la dégluul, yóbbu ak yaw benn walla ñaar ci gën, ngir ci gëmminu ñaar walla ñetti seede ñépp baat wépp tég. Macë 18:16.

Bu ñaari tabalë Habakuk yi (kaarte pionye 1843 ak 1850 yi) boo leen dajale ci seen kaw, dañuy dëggal dëgg yi doon alali gem yu nekk ci géntu Miller. Njuumte gi ci 1843, bi ñu ko teewalee ci tabalë bu njëkk ba, bu ñu ko dajale ak ñaareel tabalë ba, mu saxal waxtu yéex gi vision bi. Miller (samaara wottukat bu mel ni misaal ci taarix boobu) laajoon lu mu war a wax ci biir waxtu weranteb taarixam.

Dinaa taxaw ci sama wottu, te dinaa yéeg ca torre ba, te dinaa xool ngir gis li mu may wax, ak li ma war a tontu bu ma yeddée. Habakuk 2:1.

Boroom bi jàngal Miller mu bind gis-gis ba, te ci ay géntam mu teg sàndu gi yore woon gis-gis ba ci kaw mesa bu nekk ci diggu néegam.

Noonu tontu ma nekk wax ma ne: Bindal peeñ mi, te nga leerale ko ci kaw tabale yi, ngir képp ku jàng man a daw. Habakkuk 2:2.

Kon nag yi xamale ba noppi waxtu yiiru bi ak njàqare bu njëkk bi.

Ndaxte peeñ ma am na ba tey jamono ju ñu ko tëral, waaye ci mujj ga dina wax te du fen; doonte mu yéex, xaaral ko, ndaxte faw dina ñëw, du yéex. Habakkuk 2:3.

Ndiggute nattu ñaari jëfandikoo yu nekk ci yokkute xam-xam bi (Miller's jewels) lañu teg ci boppam.

Xoolal, bakenam bu yékkatiwul dëgg ci moom; waaye ku jub dina dund ci ngëmam. Habakuk 2:4.

Ñaari mbooloom ña ngay jaamu yi ñu dina leen feeñale ci jéego nat gu nekk ci Daniel saar fukk ak ñaar.

Noonu ne ko: “Demal sa yoon, Daniel, ndaxte kàddu yi ubbuñu, tey dëj nañu leen ba ci waxtu mujj ga. Ñu bare dinañu sellaliku, set weex, te nattu leen; waaye ñu bon ñi dinañu def lu bon; te kenn ci ñu bon ñi du ko xam; waaye ñu xel ñi dinañu ko xam.” Daniel 12:9, 10.

Boroom yi ci Daniyel ñoo di janqale yu xel yi ci Macë 25, ñoom ñi ñu jubbël ci ngëm; te ñi bon ña ñoo di janqale yu dof yi, ñi ñu yékkati ci réy-réylu. Ci mujju géntu Miller, perl yi dañuy tekki diwlin bi ci léeb bu fukki janqale yi, te loolu moo nekkoon ndawsi bi.

“Yàlla dañuy ko toroxal bu nu jottul ci yégle yi mu nu yónnee. Noonu lanu bëggul di nangu diwlin wu wurus wi mu bëggoon di tuur ci sunuy xol ngir ñi nga xam ne nekk nañu ci lëndëm jot ci moom. Bu woote bi agsee ne: «Xoolleen, boroom séy bi ngi ñëw; génneleen ngir daje ak moom,» ñi jotul diwlin ju sell ji, ñi sàmmul woon yiwug Kirist ci seen xol, dinañu gis, ni jigéen-janq yu ñàkk xel ya, ne ñoom dañoo jekkul ngir daje ak seen Boroom. Amuñu ci seen bopp kàttan gu ñuy manee jële diwlin ji, te seen dund dañu yàqu.” Review and Herald, July 20, 1897.

Leeru jëfandikooki Miller yi ci fan yu mujj yi dina leer fukki yoon gën a xóot, te benn-benn juroom-ñaar bii, fukk ak leer, dañuy misaal ay màndarga yu nattu. Ci fan yu mujj yi, yiñu teg ci mujjug géntu Miller, leerug dëgg gi ñu misaale ci xëti Habakkuk di jur benn yégle bu nattu, te ci léeboonu fukki janq yi, ñu koy misaale ni yéglebu Yuxtu Digg-bi. Loolu di liggéeyu nattu gu dellu ci yoon wi ñu nattone ci jaar-jaaru Millerite, ndaxte léeboonu fukki janq yi dañu ko dello ba ci xaraf wu nekk ci fan yu mujj yi.

“Ñuy jéema jox ci léebu fukki janq, juróom ñoo xam-xam te juróom ñi des dof. Léebu bii am na ba noppi te dina am ba ca araf bu nekk, ndaxte am na jëfandikoo gu xëy ci jamono jii, te ni yégleb malaaka bu ñetteel bi, mat na ba noppi te dina sax di dëgggu jamono jii ba keru àddina.” Review and Herald, 19 Ut 1890.

Fukk mooy a màndargay nattu, te bu fukki fan yi jeexee, Daniel ak ñetti nit ñi am solo feeñuñu ci seeni kanam ni ñoo gëna rafet te gëna yaram doy, ñoom ñépp ñi doon lekk dundinub Babilon. Ñi réy-réylu ñiñu tektalee ci Habakkuk, ñi dundee ci jéemantu bopp, waaye du ci ngëm, ñoo sos jikkoju Babilon. Ci jaar-jaari Millerite, ñoom dañoo nekk doomi-jigéen yu Babilon, te ci Habakkuk mooy jikkoy waxju Yàlla yu bañeelu papas bi ñuy jëfandikoo ngir xamale jikkoji ñi tannoon bañ a dund ci ngëm.

Xoolleen, ki ag boppam buy réyul nekkul jub ci moom; waaye aji jub dina dund ci ngëmam. Rax-ci-dolli, ndax dafa tooñ ndax biiñ, mooy nit ku réy-réylu, te du des ci këram; dafay yaatal bannexam ni suuf si deewee, te mel ni dee, te du mukkk fees; waaye dafa dajale ci boppam xeet yépp, te dajale ci boppam askan yépp: ndax duñu jël léeb ci moom ñoom ñépp, ak waxu ñaawal ngir moom, ne: musiba na dal ki yokk li dulam! ba kaña? ak ki diis boppam ak banxaas bu xees! Ndax duñu jóg fep saa-saa ñiy laam la, te yewwu ñiy sonal la, te yaw nga nekk alalu nangu ngir ñoom? Ndaxte saaga nga xeet yu bare, lépp lu des ci askan dina la saaga; ndax deretu nit ñi, ak fitna suuf si, ak dëkk bi, ak ñépp ñi fa dëkk. Habakkuk 2:4–8.

Jëfi nattu gi tegu ci janq yi ci Macë 25 jur na benn xeetu jaamu Yàlla yu sosoon karakter bu buur bi cosaano bėj-gànnar (baapaas gi), mi itam mooy doole ji “reyoon xeet yu bare.” Doole baapaas bi lañuy luum rekk-benn, ni Yessebel ñu ko lekk ak xaj.

Nii la Boroom bi waxe: Xool-leen, xeet a ngi jóge réewum bėj-gànnar, te xeet wu mag dinañu ko jógloo ci weti suuf si. Dinañu jàpp gannaay ak xasi; ñooy nit ñu tar te amuñu yërmande; seen baat di riir ni géej; te ñu war fas yu ñu sampu ni ay góor gu ñuy xare ngir la, yaw Siyon bu jigéen. Dégg nanu xibaaram: sunuy loxo daal nañu; tiis jàpp na nu, ak metit, ni jigéen ju nekk ci matug juróom. Bul génn tool ba, te bul dox ci yoon wi; ndax saamar noon bi ak tiit a ngi ci bépp wàll. Éey, yaw jigéenu sama xeet, takkal saaku, te dëppoo ci dóomu tan; defal la jooy ni ñu dee ñeel doom ju kenn rekk, naawte gu gëna metti; ndax saagaakatu bi dina dal ci sunu kaw nag ci saa si. Yereimi 6:22–26.

Ñaari Habakkuk ñaar lañu doon: ñi ñu jappe ni jub nañu ngëm ci kaw, ak ñi lekk te naan njàngale yi mu Babilon. Ñi nekk ci fan yu mujj yi ci gént Miller, ñi ñuy mel ni janq, mbooloo moom am na ñu sos jikkoo Kirist, ba tax ñu jot ci séelu Yàlla, walla ñu sos jikkoo baab ba, ba tax ñu jot ci màndarga rab wi.

“Waxtu gi jotna ngir leer gu dëgg gi leer ci biir lëndëmug yëf yu bon. Baatu ñetteelu malaaka bi yees na ko ci àddina si, di artu nit ñi bañ a jël màndargay rab wa walla màndargay nataalam ci seen jë ci kaw walla ci seen loxo. Jël màndarga mooy ag indi ci boppam dogal bi rab wa jël, te di saxal xel yi mu saxal, ci werante gu leer ak Kàddu Yàlla. Ci mbir ñépp ñi jël màndarga boobu, Yàlla nee na: ‘Kon itam dina naan biiñu merum Yàlla, bi ñu sotti te ñu jaxasul dara ci koppu meram; te dees na ko sonal ak safara ak xonq ci kanamu malaaka yu sell ya, ak ci kanamu Xar ma.’” Review and Herald, July 13, 1897.

Janq yu naan biiñu Babilon, ci mujj dinañu naan biiñ mërug Yàlla. Ci Esayi, màggat yii ci Efrayim feeñal nañu seeni màndi gu gumb jaarale ko ci soppante lépp, te jëf jooju war nañu koo seet ni “banxasu ndefar.”

Xam-xamu “liy bes bi” ni mu melokaanu Krist, dafa ubbi dëgg gi ci “liy bes bi” te delloo ko ci kaw ak suuf, ndaxte “liy bes bi” melokaanu Seytaane la. Xam-xamu Miller ne “liy bes bi” mooy ngëm-yàllaadi ñu dul Yàlla dëgg gi, dafa feesal nañu ko bu baax ci tabali Habakkuk yi. Gisi Miller jëfandikukat bi ci xët bi nekk ci Thessaloniciens, bi ko maye mu xam ne ngëm-yàllaadi ñu dul Yàlla dëgg gi lañu “tekkée,” ngir “nit ku bàkkaar bi” toog ci kër Yàlla bi ñëw feeñ, mooy dëgg ji gën a am solo te nekk ci Ñaareelu Thessaloniciens, saar ñaareel bi.

«Jàngale naa ci kanam, te mënuma woon a gis beneen misaal bu [sër bés bi] feeñee, lu dul ci Daniyeel. Noonu ma [ci ndimbalug ab concordance] jël baat yooyu yu taxawoon ak moom, “dindi,” dina dindi sër bés bi; “bu jamono jooju sër bés bi dees ko dindi,” ak yeneen. Ma jàngale ba ci kanam, te defe woon sama xel ne duma ci gis leer ci mbind mi; mujj ma agsi ci 2 Thessaloniciens 2:7, 8. “Ndaxte kumpag tooñ bi di liggéey ba léegi; waaye ki koy tere léegi dina ko tere, ba ker ba dees ko dindi ci yoonam, te noonu ku bon ka dina feeñ,” ak yeneen. Te ba ma agsee ci kàddu googu, ay, ana lu dëgg gi feeñee ci leer gu set te màgg! Fii la nekk! Loolu mooy sër bés bi! Kon nag, lan la Pool bëgg a wax ci “ki koy tere léegi,” walla miy xeeb? Ci “nit ku bàkkaar bi,” ak “ku bon ka,” mooy Popery. Kon nag, lan moo tax Popery du feeñ? Moom mooy Paganism; kon nag, “sër bés bi” war na tekki Paganism.»—William Miller, Second Advent Manual, xët 66. Advent Review and Sabbath Herald, 6 Samwiye 1853.

Tekki “bés bi” ci Thessaloniciens, bi Miller gis ne mooy dëgg gu njëkk gi ci xët wi. Bu Pool tudd ñi bëggul dëgg, te moo tax dinañu jot nax gu tar, wóor na ne mi ngi wax ci bañ dëgg ci anam gu yaatu; waaye dëgg gi xët wi di jëfandikoo ci yoon wu leer mooy ne “bés bi,” dafa tegtal Room gu bopp ci xëtu ñaareel yàlla yu dul dëgg.

Bëtug yaram mooy bët bi; bu fekke ne sa bët set na, sa yaram gépp dina fees ak leer. Waaye bu fekke ne sa bët bon na, sa yaram gépp dina fees ak lëndëm. Kon nag, su leer ga nekk ci yaw doon lëndëm, ana ni lëndëm googu di màgg! Kenn mënu na jaamoo ñaari sang: ndaxte mooy bañ kenn ki te sopp benn bi, mbaa mu sax ci benn bi te xeebaar ka ca des. Yeen dungeen man a jaamoo Yàlla ak alal. Macë 6:22–24.

Amul mbëggeel dëgg rekk la am, walla bañ dëgg. Amul benn diggante. Njàqare gu tar gi di dikk ci janq yu ñàkk xel yi ci Matthew ñaar-fukk ak juróom, mi ngi sukkandiku ci seen bañ leerug xonq yi Miller, yi di teginu nattu bu mujj bi. Nattu bu mujj bu Israayil bu yàgg ya woon nattu bu fukk ba, te xonq yi Miller di leer fukk yoon gëna xóot ci fan yu mujj yi. Misaalu bañ xonq yi Miller mooy “the daily,” li mândiñ yi Efrayim dëppoo ci kaw ak suuf ci ñetteelu maasinu Adventism. “The daily” mooy misaalu Seytaane buy tektale paganism. Mândiñ yi dugal nañu ab xonq bu fen, bi ñu indiwon ci Protestantism bu wacc ngëm, buy tektale ne “the daily” misaalu Almasi la.

Xam-xamu Miller ci ay bijam dafa yemul woon ndax moomeeloo ci jaar-jaar bi ñu ko yékkati. Gëm ne Ñëw gu ñaareelu bi mooy tukki waxu yonent yi ci topp, gaañu dee bi papaas bi amoon ci 1798, man na woon a tegtal rekk ñeenteelu nguur gi te mujj gi ci suuf, gi Daniel ñaar wax. Miller dafa yemuloon itam ci xam-xamam ci “daily,” ndax seedeem mooy ne jaarale ko woon ci peeñu ngir mu jaar ci benn yoonu jàng mu wóor; te ci loolu mu wax ne dafa jëfandikoo Biibëlam, Cruden’s Concordance, te dafa jàng ay xibaar yu bés. Dogalam ngir jàng noonu, dafa dugg rekk ci xelam.

“Bi ma nekkoon deiste di fukki at ak ñaar, dama jàng woon mboolem téerey taarix yi ma mën a gis; waaye léegi dama bëgg Biibël bi, ndaxte moo jàngale ci Yeesu! Waaye teewul am na woon ay bërab yu bare ci Biibël bi yu neexul ma xam. Ci atum 1818 walla 1819, bi may wax ak benn xarit bu ma seeti woon, te moo ma xamoon te dégg ma wax bi ma nekkoon deiste, mu laaj ma, ak anam wu am solo lool, naan: ‘Lan nga xalaat ci kàddu bii, ak keneen ka?’ di woññi kàddu yu màgg ya ma doon weddi bi ma nekkoon deiste. Dama xamoon li mu doon def, ba noppi tontu naan—Su ma mayee waxtu, dinaa la wax li ñu tekki. ‘Ñaata waxtu nga bëgg?’ Xamuma, waaye dinaa la ko wax, laa tontu, ndaxte manu ma gëm ne Yàlla joxe na ndigal gu mënnuma déggal. Kon nag dogal naa jàng sama Biibël, di gëm ne man naa gis li Xel Mu Sell mi bëggoon wax. Waaye saa si ma sampée dogal boobu, xel ma ne ma—‘Bu fekkee nga gis benn kàddu gu nga mënul a dégg, lan nga def?’ Noonu la anam wu may jàngé Biibël bi dikke ci sama xel:—Dinaa jël baat yi ci kàddu yooyu, topp leen ci Biibël bi yépp, te ci loolu laay seetee seen tekki. Amoon naa Concordance bu Cruden, te dama gëm ne mooy ki gën ci àddina si; noonu jël naa moom ak sama Biibël, toog ca sama taabalbey ba, te jàngatul dara beneen ludul tuuti xalis xibaar yi, ndaxte dogal naa xam li sama Biibël bi di tekki. Apollos Hale, *The Second Advent Manual*, 65.”

Takku Miller yu nekkuñu leen rekk ci ay yombam yu muy jangale, waaye itam Yàlla moo ko xamaloon bu baax ci yoonu xamle gu jóg ci moom.

“Yàlla yónni na malaakamam ngir mu jéggi ci xolam benn beykat bu gëmuloon Biibël bi, ngir jiite ko mu seet kàddu-yàlla yu waxoon lu jiitu. Malaakay Yàlla ñew nañu ci moom ay yoon yu bare, ngir gindi xelam te ubbi ci njàngatam kàddu-yàlla yu waxoon lu jiitu, yi daan sax ne lëndëm ci askanu Yàlla. Benn njàlbéenu jéfandikoo dégg gi ñu ko ko jox, te ñu jiite ko mu wéy di seet lëkkalekaay ginnaaw lëkkalekaay, ba mu xool Kàddug Yàlla ak yéemu ak màggal. Mu gis foofa jàll bu mat sëkk bu dégg. Kàddu googu nga xalaatoon ne amul ndigëlam Yàlla, léegi ubbeek na ci kanamam ci taaram ak ndamlam. Mu gis ne benn xaaj ci Mbind mi dafay leeral beneen xaaj, te bu benn waxin tējoo ci njàngatam, mu gis ci beneen xaaj ci Kàddu gi li koy firi. Mu doon xool Kàddug Yàlla gu sell gi ak mbégte ak worma gu gëna xóot ak ragal gu sell.” *Early Writings*, 230.

Bi Jigéen White waxe ne “Yàlla yónni na Malaakamam” ci Miller, mooy wone ne Jibril moo doon malaaka biñ yónnee ca Miller, ndaxte “Malaakamam” mooy tur wuñ may Jibril.

«Kàddu malaakam bi naan: “Man maa di Jibril, miy taxaw ci kanamu Yàlla,” dañuy wone ne moom dafa yor bërab bu mag te tedd ci kër gu kawé gi. Ba mu agsee ak yégle ci Daniel, mu ne: “Amul kenn ku ma taxawu ci mbir yii, kudul Mikaayel [Kirisit] seen Buur.” Daniel 10:21. Ci Jibril la Musalkat bi waxe ci Kàddug Peeñ mi, naan ne: “Mu yónnee ko te biral ko jaarale ko ci ay malaakamam ngir jaamam Yowaana.” Revelation 1:1.» *The Desire of Ages*, 99.

Yebbaate yi ak malaaka yu des yi, yónnee na leen ngir gind xelu Miller te “ubbi ci xam-xamam waxi yonent yi, yi daan sax ne lëndëm ci kanam nit ñi Yàlla.” Baatam amul lu dul ne moom rekk la mu sos ci anamam bu jàngat; waaye itam mu ngi bawoo ci révélation bu Yàlla. Anam wi mu jéfandikoo ngir seet Biibël bi sax, dugg na woon ci xelam. Bu Yàlla indi dégg ci sunu xel, loolu mooy révélation bu Yàlla, wu wuute ak jot ci dégg jaarale ko ci xayma gu jub gu Biibël bi. Miller

def na ñoom ñaar, waaye révélation bu Yàlla dafa waroon nekk benn cër ci ni Miller dégge mbirum “the daily.”

Miller du woonuloon na wóor jigéen ak góor bi di soppeeku ci Daniel saar 8, aaya 9 ba 12, ndaxte li mu amoon rekk mooy Biibël bi ak ab concordance bu amul benn xibaar ci làkki Biibël yi. Du woon gis wuute gi nekk ci diggante “sur” ak “rum”, ñoom ñaar ñépp ñu leen tekki ci “jälle.” Du woon gis itam wuute gi nekk ci diggante “miqdash” ak “qodesh”, ñoom ñaar ñépp ñu leen tekki ci “santu.”

Musu woonuloonëggoon gumbaatur baat bi ci kàddug “tamid” gi am benn téeméeri ak ñeent yoon ci Biibël bi. Dëgg gi mu mënul woon a gis (te mooy it dëgg gi mu gis woon), mooy ne ci benn téeméeri ak ñeent yoon yi kàddug Ebrë “tamid” jëfandikoo ci Biibël bi, ci téereb Daniel rekk lañu jëfandikoo kàddug Ebrë “tamid” ni tur. “Tamid” mooy kàddug Ebrë bu tekki “sax”, te ñu koy tekki ne “bés bu nekk” ci téereb Daniel.

Ci téereb Daaniel rekk lañu jëfandikoo baat bi ni tur, te ci ñeent fukki juróom-ñeent yoon yi ci des, dañu koy jëfandikoo ni baat buy wone ni mbir mel. Moo tax, bi ñi tekki Biibël bu King James diir nañu ak Daaniel muy jëfandikoo baat boobu juróomi yoon ni tur, fekk bindkat yi ci yeneen bérab yu Biibël jëfandikoo nañu ko ñeent fukki juróom-ñeent yoon ni baat buy wone ni mbir mel, daldiñu neexloo ci dooleb seede yi ba tax ñu soppi ni Daaniel jëfandikoo baat bi ni tur. Ngir yokk Daaniel, ñu yokk baat bi “sarax” ci Kàddu gi, te noonu ñu soppi tur mu nekk baat buy wone ni mbir mel. Te gannaaw loolu, ngir yokk ñi tekki, Ellen White am na xel mu jóge ci Yàlla ngir bind ne moom, “gis naa ci mbirum ‘Daily,’ ne baat bi ‘sacrifice’ xelum nit moo ko yokk, te bokkal ci teks bi; te ne Boroom bi moo jox xalaat bu jub ci loolu ñi yégle woon wax ju jëm ci waxtuw àtte bi.”

Ci seedeel Miller ci boppam, dafa doon seet a xam li ñuy wax ne “the daily,” te mu mujjee gis ko ci 2 Thessaloniens. Waaye itam, ci seedeelam ci boppam, bi mu doon seet a xam benn baat, dafa daan xool bépp fu baat boobu nekk ci Mbind mi, te baat boobu am na fukk ak juróom-ñeent yeneen yoon ci Biibël bi. Waaye seedeelam ci “the daily,” mooy ne kenn fekkul ko fenn kudul ci téereb Daniel, ba mu wax ne: “Maa ngi jàng ba dem, te mënuna woon a gis benn yeneen mbir fu ñu ko [the daily] gis, ludul ci Daniel.” Yóbbu nañu woon Miller ci alxuraa yi du rekk ci anamam ju mu daan jàngée, waaye itam ci ndigal gu jóge ci Yàlla, gi ñu ko joxoon jaarale ko ci liggéeyu malaaka yi.

Loolu moo tax xam-xamam ci “li bes bu nekk” doonoon lu jub, waaye dafa yam. Mënul woon xàmmi ne ci juróomi yoon yi ñuy waxee “li bes bu nekk” ci téereb Daniel, benn ci ñetti yoon yi ñu koy “jàppale” moo doon tekki bu wuute ak ñeneen ñaar yi. Benn yoon, “li bes bu nekk” jëfandikoo nañu ko ak baatub Ebrë “rum”, te ñaari yoon yi ci des ñu jëfandikoo ko ak baatub Ebrë “sur”. Ñaari baat yooyu ñépp dañu leen tekki ne “jàppale”, waaye “rum” ci Daniel saar 8, aaya 11, mooy “yékkati te màggal”, te ci saar 11, aaya 31, ak saar 12, aaya 11, baat bi “sur” mooy “dindi”.

Kilifagkat yi lekk naan lekkukaayu Babilon, di wax ne bu ñu dindi ab mbir walla saa yu ñuy yékkati ab mbir, ñoom ñaar ñépp dañuy tektal benn xeetu dindin; moo tax baat ñaar yi war nañu leen a dégg ni ñu am benn tekkiin. Ñoom dañuy wax ne ñetti yoon yi ñu ne “sacrifices bu bés bi,”

“taken away,” dafay tekki saa su nekk dindi; te ci loolu, dañuy màggal ne Daniel dafa wone ñàkk moytuwu ci tànn baatam yi. Duñu ko wax ci bir bu leer, waaye ci seen njàngale gu jubadi, dañuy jàngale ne Daniel waroon na jëfandikoo baat bi “sur” ci ñetti fane yi yépp, ndaxte ci xelug kilifay xam-xamu diine yi, moom dafa bëggoon wax benn mbir rekk bépp yoon bu “sacrifices bu bés bi” “taken away.”

Ñoom dañuy def noonu itam ak baat yi “miqdash” ak “qodesh,” yu ñuy tekki ñoom ñaar ni “santuwaar,” ci ay saraxalek yu fukki benn ba fukki ñeent ci jaaykat bu juróom-ñett ba. Ci bépp fanweeri “santuwaar” ci ñeenti saraxalek yooyu, dañuy sax ne yépp dañuy tegtal santuwaaru Yàlla. Ci yokkute gu mel noonu itam, Daniel waroon na rekk jëfandikoo “qodesh” ci ñetti fanweeri yooyu yépp, te bañ a jëfandikoo “miqdash” ci saraxalek bi fukki benn. Miller du woon a xam ñàkkale gi nekk ci diggante baat yooyu, waaye teologian yu jamono jii xam nañu ko, te bu ñu ko xamee, dañuy sax ne warul a nangu benn ñàkkale. Waaye Miller, mi xamul woon ñàkkale yi nekk ci diggante baat yi, agsi na ci xam-xam bu wuutu ak bu teologian yu jamono jii.

Dëgg-dëgg bi mooy ne Daniel bindkat la woon bu baax lool ci tegtal, te xamoon làkku Ebraayik, te ñu àtte ko ne moo gëna xel fukki yoon ñépp njàngat yu xereñ ya ca Babilon, te itam ñoom nit ñu xereñ lañu woon ci seen askan. Su kenn xamoon ni ñuy jëfandikoo làkku Ebraayik bu jub, ak ni wara ko wone bu baax ci mboolem nettali boobu, Daniel la woon. Su fekke ne Daniel dafa jëfandikoo ay baat yu wuute, li ko waral mooy ne dañu leen bëgg woon ngir ñu yóbbu ay tekki yu wuute, yu mu bëgg a fésal ci kaw xelam. Bu ñu nanguye jëfandikoo bu wuute bi Daniel def ci baat yi ñuy tekki ne “sàccuwaay bi sell bi” walla ne “tekkit,” yooyu dañuy dëggal xalaatu Miller ci “li ñuy def saa su ne,” gi Miller xamataloon ci benn dal bi la Pool wax ne ñiy bañ dëgg dañoo war a jot njaxlaf gu tar.

Ñi bañ a bëgg dëgg te gëm fen wi miy jur nax gu mag, ñoom itam dañu leen tekki ni ñi màndiiykat yu Efrayim, te ñu leen wone ci ñaari xeet. Benn xeet mooy njiitu xam-xam yi, te beneen xeet mooy mboolum ñi amul njàng mi, ñiy dëgg rekk li ñi xam-xam di leen jàngal. Ñoom ñoo di ñi nëbb ci suufu fen, te ñiy def kóllère ak dee. Ñoom ñoo di ñi seen bakkan yékkati ci Habakuk ñaar, te ñoo di janq yu ñàkk xel yi ci Macë 25. Ñoom ñoo di ñi bañ dëgg yu samp tegu gi ci géntug Miller, yi leer fukk yoon gën a leer ca mujj ga (muy tegtal nattu fukki baat bi ak mujj bi ñeel Israyil bu jamono jii), ni ko nattu fukki baat bi ak mujj bi doon tegtal Israyil bu yàgg ba noppi.

Dañuy wóor ci xët wi ci topp ngir yokk sunu gëstu bii.

Noonu Boroom bi ne Musaa: “Ba ñaata la xeet wii di ma merloo? Te ba kañ lañuy gëm ma, ci kaw képp aay firnde yi ma wone ci seen biir? Dinaa leen dóor ak mbas mi, te dindi leen seen cér, ba noppi def ci yaw xeet wu gën a réy te gën a am doole ba ñoom.” Musaa ne Boroom bi: “Su ko defee, waa Misra dinañu ko dëgg, ndaxte ci sa kàttan nga génne xeet wii ci seen biir; te dinañu ko wax waa réew mii. Ndaxte dëgg nañu ne yaw, Boroom bi, yaa ngi ci biir xeet wii; ne yaw, Boroom bi, gis nañu la kanam ak kanam; ne sa niir taxaw na ci seen kaw; te yaa ngi jiitu leen bëccëg ci ab xàmbo niir, te guddi ci ab xàmbo safara. Léegi nag, su fekke ne rey nga xeet wii mépp mel ni benn nit, koonu xeeti réew yi dëgg sa tur dinañu wax ne: ‘Ndax Boroom bi manul woon yóbbu xeet wii ci réew mi mu giñoon ne dina ko leen jox, moo tax mu rey leen ci màndiñ mi.’ ‘Léegi nag, maa ngi lay ñaan, na sa kàttanu Boroom bi mag, ni nga waxe ne:

‘Boroom bi muñ na lool te yërëm na lool; di baal tooñ ak bàkkaar mooytoo, waaye du bàyyi ku tooñ rek; di yóbbu tooñi baay yi ci kaw doom yi, ba ci xeetu ñetteel ak ñeenteel gi.’ Kon nag, maa ngi lay ñaan, baal tooñu xeet wii, ni sa yërmande màggée, te ni nga baale xeet wii dale Misra ba léegi.” Noonu Boroom bi ne: “Baal naa, ni nga waxe. Waaye ci dëgg, ni ma dundee, suuf sépp dina fees dell ak ndamu Boroom bi. Ndaxte nit ñi ñépp gisoon sama ndam ak sama kéemaan yi ma defoon ci Misra ak ci màndiŋ mi, te fi fukki yoon nattu ma, te déggulul sama baat, ci lu wóor dootuñu gis réew mi ma giñoon seen maam ya; kenn ci ñi ma merlool du ko gis. Waaye sama jaam Kaleb, ndaxte am na woon benn xel mu wuute ak moom, te topp na ma ba mat sëkk, kooku dinaa ko dugal ci réew ma mu demoon; te askanam dinañu ko moom.”

Nimero 14:11–24.